

Bo Lundgren som populist

Med det perspektiv vi har idag, 25 år efter krisen, är det uppenbart att politikerna agerade populistiskt mot bankerna och bankledningarna. Hur kunde regeringen, trots avrådan från en den jurist man anlitat, en av Sveriges mest ansedda jurister, hota ledningarna i Nordbanken och GOTA med stämning, i praktiken en utpressning, för att tvinga till sig ett skadestånd från styrelseledamöter och ledning i dessa banker? Det blir extra anmärkningsvärt när vi idag vet att en finansiell systemkris alltid beror på politiska misstag. Alltsammans är en politisk skandal som ännu inte kommit till ytan. Så här skriver jag i boken (sid 269-271) om saken.

”Att ha levt så nära själva epicentrum för den största ekonomiska kris som drabbat Sverige i modern tid som jag har fått göra, att ha varit med om att bli hudflängd i media när den egna bankens kreditförluster blev kända, att ha varit en av bankcheferna med fallskärmsavtal som häcklades av media och folk i allmänhet i årtal, att ha levt med oron för att, precis som ledningarna för Nordbanken och GOTA, bli stämd för oaktsamhet i kreditgivningen – allt detta och mera som hör till är en livserfarenhet utöver det vanliga.

En av lärdomarna från denna traumatiska tid handlar om vad en djup kris gör med människorna. Som människor är vi till vardags mer känslomässiga och mindre rationella än vad vi tror oss vara (vilket Daniel Kahneman övertygande visat i sin bok *Tänka, snabbt och långsamt*). Det är emellertid ingenting mot hur vi uppträder i en djup kris. Vi blir som beslutsfattare då påfallande ofta närsynta, kortsiktiga, ologiska, och vi visar gott om förutfattade meningar i de analyser av läget som vi måste göra. Och som människor blir många av oss känslostyrda, otrevliga, illojala, svekfulla och populistiska, ja till och med hämndtörstiga.

Det är till exempel uppenbart att politikerna blir mer populistiska. Det yttrade sig på många sätt under 90-talskrisen. Ett av de vanligaste sätten för politikerna var att göra vad man kunde för att med uttalanden och utspel misskreditera krisbankernas styrelser och ledningar.

Populismen blommade som värst när politikerna skulle stämma styrelserna och bankdirektörerna i Nordbanken och GOTA för vårdslöshet. "Bankstyrelse slipper inte undan" är en rubrik på en artikel i Dagens Nyheter den 8 februari 1993. Artikeln handlar om att Bildt-regeringen beslutat tillsätta en utredning för att försöka ta reda på om Nordbankens gamla ledning skulle kunna krävas på skadestånd. Det var kulmen på en lång tids diskussion och utredande av om de statliga bankstyrelsernas, och särskilt bankchefernas, ansvar.

Statens utredare vad gäller Nordbanken (och senare också GOTA) blev advokaten Otto Rydbeck. Han rekommenderar ägaren – precis som expertgruppen som utrett ansvaret för Första Sparbankens styrelse hade gjort – att avstå från att föra skadeståndstalan. Det

ansvariga statsrådet Bo Lundgren är uppenbart besviken. Han kommenterar Rydbeck's rapport några dagar efter det att den lämnats över, och säger i en intervju de statsmannalika orden: "Det är klart att byken ska tvättas ... jag kan tänka mig att jaga en del [bankdirektörer] med blåslampa" (Dagens Nyheter, 19 oktober 1993).

Att staten/ägaren – trots Otto Rydbeck's avrådan – valde att gå vidare och förbereda stämning mot Nordbankens ledning (och senare mot GOTA:s ledning) är ett skolexempel på politisk populism. Det fanns hösten 1993 då dessa rapporter presenterades en ohelig allians mellan så gott som alla politiska partier, och tydligast mellan socialdemokraterna och moderaterna, med den praktiska innebörden att en stämning mot gamla Nordbanken-respektive GOTA-styrelsen inte bara hade stöd i breda folklager och i denna mening kunde sägas vara ett "allmänintresse", utan också hade det goda med sig att politikernas eget ansvar för bankkrisen skulle komma att tonas ned i massmedia för lång tid, åtminstone fram till valet hösten 1994. Att denna strategi också blev framgångsrik i meningen att de styrelseledamöter i Nordbanken och GOTA som riskerade att hamna i domstol accepterade förlikning, har jag berättat om tidigare. Det kan bara förstås mot bakgrund av att det var, som Affärsvärlden uttrycker det, en förlikning under "statlig utpressning". Den ende som inte med en gång föll undan för utpressningen var Gabriel Urwitz, fd VD och styrelseordförande i GOTA. Men även han gick så småningom med på att betala ett belopp, om jag minns rätt ca 3 miljoner kronor, för att slippa domstolsförhandling."